



ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДА БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ ВА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТЛАРДАГИ ИСЛОҲОТЛАРНИНГ ЗАМОНАВИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Марданов Зафар Хуррамович

Мустақил тадқиқотчи

ATIB Ipoteka bank OTR group

Комплаенс дирекцияси эксперти

Ўзбекистон Республикасида сўнгги йилларда банк-молия тизимини ислоҳ қилиш, корпоратив бошқарувни такомиллаштириш, молиявий ҳисоботларнинг шаффофлиги ва ишончлилигини таъминлаш ҳамда халқаро молия бозорларига интеграциялашувни кучайтиришга қаратилган кенг кўламли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Ушбу ислоҳотлар доирасида тижорат банкларида бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисоботни юритиш тизими халқаро стандартлар асосида такомиллаштирилмоқда.

Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 24 февралдаги ПҚ–4611-сон "Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига ўтиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарори, шунингдек, кейинги йилларда қабул қилинган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ҳамда Ўзбекистон Республикасининг янги таҳрирдаги "Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида"ги Қонуни, "Банklar ва банк фаолияти тўғрисида"ги Қонуни, Марказий банкнинг меъёрий ҳужжатлари асосида банкларда молиявий ҳисоботларни Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартлари (МХХС, IFRS) талабларига мувофиқ тайёрлаш амалиёти кенг жорий этилмоқда.

Бугунги кунда тижорат банкларида бухгалтерия ҳисоби фақат ҳисоб-китобларни юритиш вазифасини эмас, балки молиявий таваккалчиликларни баҳолаш, бошқарув қарорларини ахборот билан таъминлаш, ички назорат тизимини такомиллаштириш ҳамда инвесторлар ва бошқа манфаатдор томонлар учун шаффоф молиявий ахборотни шакллантириш каби муҳим функцияларни ҳам бажармоқда.

Рақамли иқтисодиётнинг жадал ривожланиши натижасида банкларда бухгалтерия жараёнларини автоматлаштириш, ERP тизимлари, рақамли платформалар, сунъий интеллект элементлари ва бизнес-таҳлил (Business Intelligence) технологияларини жорий этиш ишлари кенгаймоқда. Бу эса ҳисоботларни тайёрлаш тезлиги ва аниқлигини ошириш, инсон омили таъсирини камайитириш ҳамда операцион самарадорликни юксалтириш имконини бермоқда.

Шу билан бирга, бухгалтерия касбининг аҳамияти камаймайди, аксинча, унинг мазмуни сифат жиҳатидан ўзгармоқда. Замонавий бухгалтер нафақат бухгалтерия ҳисобини юритиш, балки МХХС талабларини қўллаш, молиявий таҳлил ўтказиш, солиқ



қонунчилиги талабларини баҳолаш, корпоратив бошқарув жараёнларида иштирок этиш, ахборот технологиялари билан ишлаш ва ички назорат тизимини ташкил этиш бўйича юқори малакали мутахассис бўлиши талаб этилмоқда.

Амалиёт шуни кўрсатмоқдаки, банкларда электрон ҳужжат айланиши, рақамли имзо, автоматлаштирилган бухгалтерия дастурлари, электрон тўлов ҳужжатлари, банк операцияларини автоматик ҳисобга олиш ҳамда электрон молиявий ҳисоботларни шакллантириш тизимлари тўлиқ йўлга қўйилган. Бу эса ҳисоботларни тайёрлаш муддатини қисқартириш, маълумотларнинг ишончилигини ошириш ва назорат жараёнларини самарали ташкил этишга хизмат қилмоқда.

2025–2026 йиллар давомида амалга оширилаётган ислохотлар доирасида тижорат банкларида МҲХС талабларини тўлиқ қўллаш, барқарорлик (ESG) ҳисоботлари элементларини босқичма-босқич жорий этиш, рақамли трансформацияни чуқурлаштириш, ички аудит ва риск-менежмент тизимларини халқаро талабларга мувофиқ такомиллаштириш устувор вазифалардан бири ҳисобланади.

Хулоса қилиб айтганда, бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисобот соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар тижорат банкларининг молиявий барқарорлигини мустаҳкамлаш, корпоратив бошқарув сифатини ошириш, халқаро инвесторлар ишончини кучайтириш ҳамда Ўзбекистон банк тизимининг халқаро молия бозорларида рақобатбардошлигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Фойдаланилган адабиётлар;

1. Ўзбекистон Республикасининг "Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида"ги Қонуни;
2. Ўзбекистон Республикасининг "Банклар ва банк фаолияти тўғрисида"ги Қонуни.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 24 февралдаги ПҚ–4611-сон "Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига ўтиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги қарори.
4. Basel Committee on Banking Supervision. Basel III Framework.
5. International Federation of Accountants (IFAC) нинг бухгалтерия касби ва корпоратив бошқарувга оид методик материаллари.
6. Kieso D.E., Weygandt J.J., Warfield T.D. *Intermediate Accounting: IFRS Edition*.
7. Rose P.S., Hudgins S.C. *Bank Management and Financial Services*.